

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

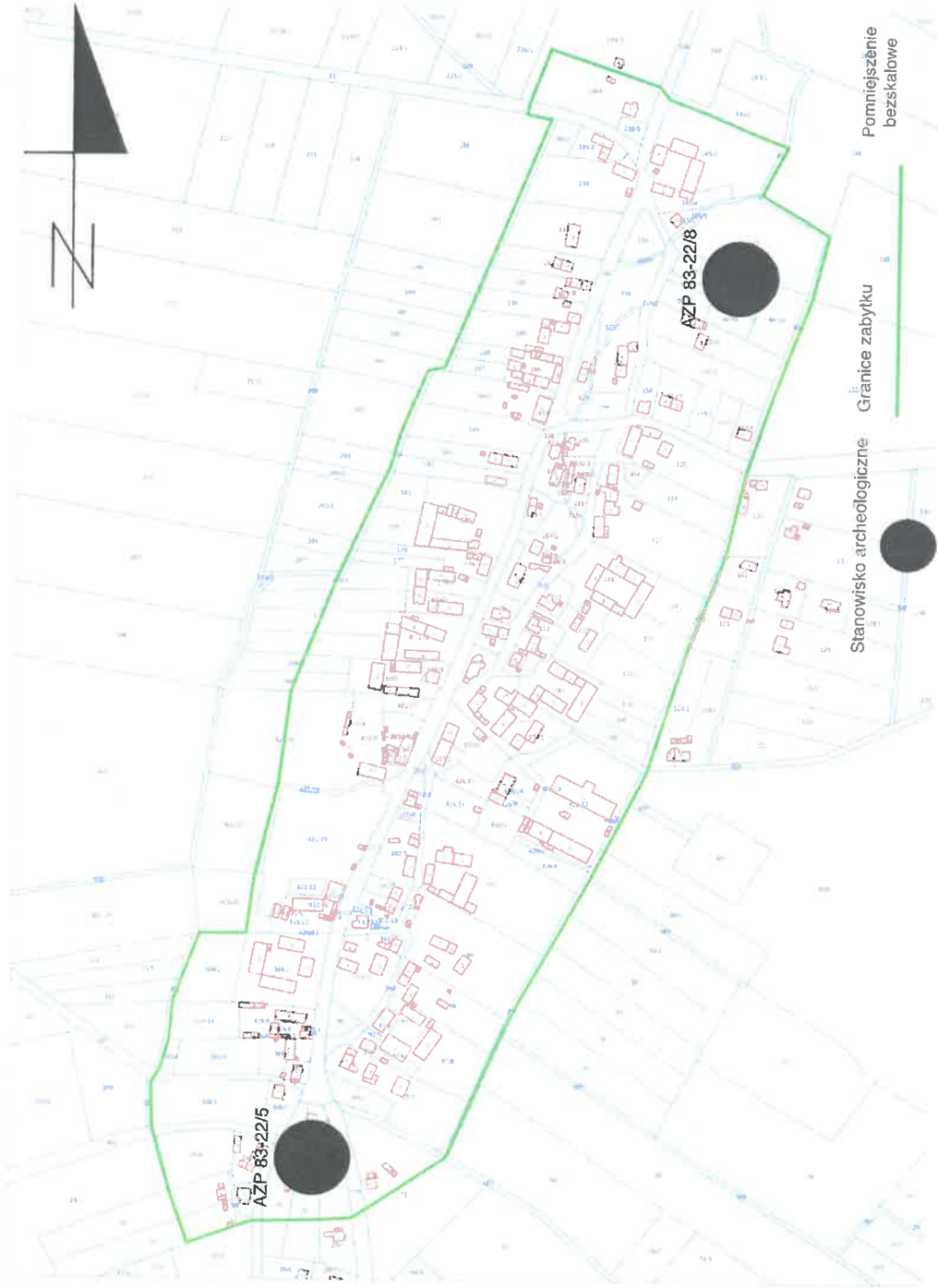
1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI WRAZ Z TERENEM
NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW
ARCHEOLOGICZNYCH**

2. Czas powstania

XIII/XIV w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

CZECHY

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: DOLNOŚLĄSKIE

powiat: ŚWIDNICKI

gmina: JAWORZYNA ŚLĄSKA

6. Współrzędne geograficzne

50°56'21"N 16°24'30"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

NAMWY: *Czechy* (1203 r.), *Czechina* (1255 r.), *Czechin* (1327 r.), *Tschechin* (1351 r.), *Tschechen* (1726 r.), *Tschechen* (1825 r.), *Friedrichsorde* (1933 r.), *Czechymia* (1945 r.), *Czechy* (1947 r.).

HISTORIA:

Miejscowość Czechy wzmiankowana jest w źródłach już w 1163 r. W II połowie XII w. osada należała do hrabiów ze Strzegonia i Pozarzyńska. W 1202 lub 1203 r. wieś przeszła w posiadania strzegomskich joannitów. Po 1241 r. Czechy przeniesione zostały na prawo niemieckie, o czym świadczą zachowany do dziś hańcuchowy układ miejscowości. We wsi osadzono wówczas ok. 20 chłopów. W południowej części wsi, powstały dobra rycerskie wraz z folwarkiem. Od 1255 r. wieś znajdowała się w posiadaniu właścicieli świeckich: Gottfrieda von Girlachstein (1342 r.), Tammo Rime (1351 r.), Güntzela von Keuschberg. Kolejnymi właścicielami wsi była rodzina von Czrin, von Warnsdorf von Nostitz, von Seidlitz (1467 r.), von Zedlitz (1499 r.), von Schellendorf (1500 r.) czy von Czirnan (1509 r.). Czechy zostały nieznacznie zniszczone w czasie wojny 30-letniej, później zaś odbudowane. W XVII i XVIII w. wieś znajdowała się w posiadaniu rodzin von Zedlitz (1691 r.) i von Hoeherg. W 1785 r. w Czechach zamieszkiwało 405 mieszkańców, w tym 20 knieci, 18 zagrodników i 15 chatupników. W 1830 r. we wsi wymienienia się 66 domostw, 2 folwarki, szkołę ewangelicką, browar oraz młyn wodny. W 1840 r. Czechy zakupił radca handlowy Kramsta ze Świebodzic, a po nim majątek odziedziczyła Maria von Kramsta. W 1845 r. w Czechach pracowało 15 rzemieślników i jeden browarnik. W rękach rodziny von Wietersheim-Kramsta miejscowe dobra pozostały aż do zakończenia II wojny światowej. W XIX w. rozpoczęto budowę kościoła ewangelickiego, której nigdy nie zakończono, a po 1945 r. zaadaptowano go na kościół katolicki. W 1933 r. zmieniono nazwę wsi Tschechen na Friedrichsorde. Do dziś wieś Czechy zachowały swój pierwotny układ przestrzenny z dominującą zabudową mieszkalną-rolniczą, reprezentowaną głównie przez wznoszone na planie czworoboku zabudowania, pochodzące z przełomu XIX i XX w.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

24 czerwiec 2023 r.

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	CZECHY	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	JAWORZYNA ŚLĄSKA	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI WRAZ Z TERENEM NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	ŚWIDNICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich rozbiórki.

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie wieży kościoła bł. Matki Marii Karłowskiej jako dominanty krajobrazowej wsi;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej oraz układu i elementów cmentarza wiejskiego;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych, wymagają prowadzenia badań archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne: 83-22/5 (osada, pradzieje), 83-22/8 (osada, XV w.).

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- Nowotny S., *Leksykon historii wsi powiatu świdnickiego do 1945 r.*, Świdnica 2018.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Ślęży, Równina Świdnicka. Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F. A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, T. 5, Brieg 1785.

Kartografia

- Messtischblatt, *Schweidnitz*, [1856 r.], Königliche Preussische Landesaufnahme.
- Messtischblatt, *Streigau 2951*, 1889 r.

24 czerwiec 2023 r.

Opracowanie
załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

